

Paserstwo jako czyn „przepełowiony” Ujęcie normatywne i praktyczne

Przekazanie niektórych drobnych przestępstw jako wykroczeń do orzecznictwa karno-administracyjnego wprowadzono ustawą z 17 czerwca 1966 r.¹ Ustawa ta była efektem politycznej idei rozwarstwiania przestępczości. Chodziło o to, aby sądy skoncentrowały swoją pracę na sprawach poważniejszych, a sprawami drobnymi zajęły się kolegia karno-administracyjne. Ustawa z 1966 r. rozpoczęła, więc w prawie polskim proces dekryminalizacji w wariacie zwanym kontrawencjonalizacją, czyli przesuwania niektórych przestępstw do kategorii wykroczeń, który to w następnych latach ulegał pogłębieniu w kodeksie wykroczeń z 1971 r.² W ten sposób pojawiła się kategoria prawna czynów karalnych „przepełowionych”, których znamiona wskazane w kodeksie karnym i kodeksie wykroczeń opisujące owe czyny są zbieżne, a rozgraniczenie ich następuje jedynie na podstawie wartości przedmiotu czynu lub szkody wyrządzonej czynem oraz sposobu jego popełnienia. Dotyczy to w szczególności czynów zabronionych popełnionych przeciwko mieniu, uregulowanych w rozdziale XXXV k.k. jak i w rozdziale XIV k.w., które różnią się znamieniem wysokości szkody wywołanej czynem i w zależności od jej wysokości zakwalifikowane zostają bądź jako przestępstwa, bądź jako wykroczenia. Jednym z takich czynów „przepełowionych” przeciwko mieniu zasługującym na uwagę jest paserstwo, które to ustawą z 1966 r. z jednolitego dotychczas przestępstwa paserstwa stało się także wykroczeniem. W obowiązującym kodeksie karnym przestępstwo paserstwa umyślnego i nieumyślnego uregulowane zostało w art. 291 k.k. i art. 292 k.k., a jego odpowiednik w art. 122 § 1 i 122 § 2 kodeksu wykroczeń³.

---

¹ Dz.U. z 1966 r., Nr 23, poz. 149.

² M. Bojarski, W. Radecki, Kodeks Karny. Komentarz, Warszawa 2005, wyd. 3, s. 11 i n.

³ **Art. 291 k.k.** stanowi „**§ 1.** Kto rzecz uzyskaną za pomocą czynu zabronionego nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5; **§ 2.** W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku”.

Art. 292 k.k. stanowi „**§ 1.** Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej

W tym miejscu należy zastanowić się nad elementami które przesądzą o zakwalifikowaniu danego stanu faktycznego do przestępstwa bądź do wykroczenia paserstwa.

Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń stwierdził, że „podstawowymi elementami różniącymi wykroczenie paserstwa z art. 122 k.w. od występkę paserstwa z art. 291 k.k. jest źródło pochodzenia mienia oraz jego wartość. Warunkiem bytu wykroczenia przewidzianego w art. 122 k.w. jest, aby mienie pochodziło z kradzieży lub przywłaszczenia oraz aby jego wartość nie przekraczająca 250 zł., a w wypadku mienia w postaci drzewa wyrąbanego lub powalonego w lesie uzyskanego w wyniku kradzieży lub przywłaszczenia nie przekraczała wartości 75 zł. Obydwa warunki te muszą współistnieć jednocześnie, a istnienie tylko jednego z nich wyłącza możliwość zastosowania kwalifikacji z art. 122 k.w.

W wypadku zaś, gdy wartość mienia przekracza te granice kwotowe lub gdy mienie pochodzi z innego rodzajowo niż kradzież lub przywłaszczenie czynu zabronionego, czyn będzie stanowił przestępstwo a sprawca odpowie na podstawie art. 291 k.k.⁴

Podobne stanowisko w wyroku z dnia 8 sierpnia 1995 r.⁵ zajął Sąd Apelacyjny Białymstoku stwierdzając, że „wykroczenie z art. 122 k.w. i występki z art. 215 § 1 k.k. (obecnie art. 291 § 1 k.k.) różnicują dwie przesłanki - pierwsza z nich to wartość mienia, druga zaś to jego pochodzenie. Wykroczenie z art. 122 k.w. dotyczy bowiem wyłącznie mienia pochodzącego z kradzieży i przywłaszczenia, nie zaś z kwalifikowanych form kradzieży - to jest przestępstwa kradzieży z włamaniem (art. 279 k.k.), rozboju (art. 280 k.k.) czy kradzieży rozbójniczej (art. 281 k.k.).” W tym

---

zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2; § 2. W wypadku znacznej wartości rzeczy, o której mowa w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 122 k.w. brzmi „§ 1. Kto nabywa mienie wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży lub z przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia, jeżeli wartość mienia nie przekracza 250 złotych, a gdy chodzi o mienie określone w art. 120 § 1, jeżeli wartość nie przekracza 75 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny; § 2. Kto nabywa mienie, o którym na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że zostało uzyskane za pomocą kradzieży lub przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia, jeżeli wartość mienia nie przekracza 250 złotych, a gdy chodzi o mienie określone w art. 120 § 1, jeżeli wartość nie przekracza 75 złotych, podlega karze grzywny do 1 500 złotych albo karze nagany.

⁴ Wyrok SN z 19.09.1978 r., III KR 136/78, OSNKW 1979, nr 4, poz. 43.

⁵ Wyrok SA w Białymstoku z 8.08.1995 r., II Akr 120/95, OSA 1995, nr 9, poz. 40.

wypadku, w myśl art. 130 k.w. czyn skierowany do mienia nawet niższej wartości niż 250 zł. nie będzie stanowił wykroczenia, a zawsze stanowił przestępstwo.

Takie ujęcie tych czynów należy uznać za słuszne i jak najbardziej zrozumiałe. Są to bowiem czyny zabronione należące do kategorii bardzo niebezpiecznych przestępstw, o dużym ładunku negatywnych skutków oddziałujących zarówno na życie i zdrowie osób pokrzywdzonych jak również na ich dobra materialne. Użycie gwałtu na osobie lub groźba jego użycia to swoisty terror fizyczny lub psychiczny, paraliżujący przede wszystkim wolę przeciwstawienia się napastnikowi, podczas gdy bezbronność oznacza nie tyle brak woli w stawianiu oporu ile brak fizycznej wręcz możliwości jego stawiania np. wskutek skrępowania, zastosowania środków chemicznych lub farmakologicznych obezwładniających ofiarę⁶.

Zgodnie z samą regulacją art. 130 k.w. stosowanie art. 122 k.w. będzie wyłączone w przypadku gdy sprawca paserstwa miał świadomość (lub zarzucany brak świadomości) pochodzenia rzeczy z innego przestępstwa niż kradzież lub przywłaszczenie, gdy przedmiot paserstwa stanowiła broń, amunicja, materiały wybuchowe, a także gdy sprawca miał świadomość pochodzenia rzeczy z wykroczenia określonego w art. 148 k.w.

Stanowisko takie prezentowane było także w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i sądów apelacyjnych.

Jednakże należy odnotować pewne różnice poglądów dotyczące tej kwestii w związku z nabyciem rzeczy pochodzącej z innego przestępstwa tj. z rozboju czy kradzieży z włamaniem.

Według Sądu Najwyższego „czyn pasera nabywającego rzecz pochodzącą z rozboju, której wartość nie przekracza 250 zł., stanowi występek z art. 291 § 1 k.k.”⁷.

Podobnie w wyroku z 21 listopada 1996 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził „Jeśli mienie przyjęte przez sprawcę pochodzi z rozboju, to zgodnie z ustalonym orzecznictwem popełnia on występek z art. 291 § 1 k.k., a nie wykroczenie z art. 122 k.w. niezależnie od wartości mienia”⁸.

Podobne stanowisko Sąd Najwyższy wyraził także w odniesieniu do przestępstwa kradzieży z włamaniem twierdząc, że „czyn pasera, który udziela pomocy do ukrycia mienia pochodzącego z przestępstwa kradzieży z włamaniem,

---

⁶ Wyrok SN z 07.07.1984 r., II KR 134/84, OSNKW 1985, nr 3-4, poz. 22.

⁷ Wyrok SN z 12.09.1986 r., U 7/86, OSNKW 1986, nr 11-12, poz. 85.

⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 21.11.1996 r., II AKA 359/96, Prok. i Pr. – dodatek 1997, nr 6, poz. 20.

stanowi występki określony w art. 291 § 1 k.k. a nie wykroczenie określone z art. 122 § 1 k.w., bez względu na wartość mienia, a więc także wtedy, gdy wartość mienia nie przekracza 250 zł⁹.

W judykaturze prezentowano także poglądy odmienne. Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że „nabycie mienia pochodzącego z przestępstwa rozboju, którego wartość nie przekracza 250 zł., nie jest występkiem określonym w art. 291 § 1 k.k., jest wykroczeniem przewidzianym w art. 122 § 1 k.w.¹⁰.

Także, Sąd Najwyższy w uchwale z 24 września 1997 r., stwierdził, że „przedmiotem wykroczenia z art. 122 § 1 k.w. może być także rzecz pochodząca z kradzieży z włamaniem (art. 279 § 1 k.k.), jeżeli jej wartość nie przekracza 250 zł”¹¹.

W latach następnych Sąd Najwyższy również zajął w tej sprawie stanowisko.

W odniesieniu do rozboju Sąd uznał, że jeżeli przedmiotem przestępstwa jest mienie pochodzące z rozboju, czy kradzieży rozbójniczej czyn sprawcy wyczerpuje znamiona przestępstwa paserstwa, a nie wykroczenia określonego w art. 122 k.w. niezależnie od wartości tego mienia¹².

Natomiast w wyroku z 28.07.2004 r., stwierdził, iż art. 122 k.w. odwołuje się nie do kradzieży stanowiącej wykroczenie, lecz do nazwy czynu zabronionego „kradzież”¹³.

Użyte, więc w art. 122 k.w. pojęcie kradzieży swoim zakresem obejmuje zarówno przestępstwo kradzieży (art. 278 k.k.) jak i kradzieży z włamaniem (art. 279 k.k.), kradzieży rozbójniczej (art. 281 k.k.), wymuszenia rozbójniczego (art. 282 k.k.) i rozboju (art. 280 k.k.). Za takim rozumieniem przepisu art. 122 k.w. przemawia fakt, że przestępstwa wyżej wymienione są szczególnymi rodzajami kradzieży zmodyfikowanymi o znamiona przemocy lub groźby użycia gwałtu wobec osoby¹⁴.

Takie rozróżnienie powoduje konieczność ustalenia przez organ procesowy świadomości sprawcy, celem prawidłowego zakwalifikowania jego czynu.

---

⁹ Wyrok SN z 06.10.1986r., Rw 721/86, OSNKW 1987, nr 5-6, poz. 45

¹⁰ Wyrok SN z 18.10.1983 r., IV KR 211/83, OSNKW 1984, nr 5-6, poz. 56.

¹¹ Uchwała SN z 24.09.1997r., I KZP 15/97, OSNKW 1997, nr 11-12, poz. 96; zob. także Wyrok SN z 11.12.2000 r., II KKN 79/98, niepubl.

¹² Wyrok SN z 18.02.1998 r., II KKN 456/97, OSNKW 1998/5-6 poz. 26; wyrok SA w Białymstoku z dnia 8 sierpnia 1995 r., II AKr 120/95, OSA z 1995 r., Nr 4, poz. 40; wyrok SA w Warszawie z dnia 13 marca 1996 r., II AKa 34/96, Prokuratura i Prawo z 1996 r., Nr 11, poz. 24.

¹³ Wyrok SN z 28.07.2004 r., V KK 104/04 PriP 2004, nr 12.

¹⁴ D. Mucha, Kilka uwag o paserstwie nieумыślnym, WPP 2002 r., nr 1, s. 16, zob. także; K. Indecki, Glosa do uchwały SN z 24.09.1997 r., I KZP 15/97, OSA 1998, nr 10, s. 174.

Art. 122 § 1 k.w. wymaga aby sprawca paserstwa w nim określonego działał ze świadomością, że mienie pochodzi z kradzieży lub przywłaszczenia a nie z innego czynu bezprawnego. Jest to ujęcie węższe niż w przypadku przestępstwa paserstwa, określonego w art. 291 k.k. i 292 k.k. W wypadku gdy mienie będące przedmiotem paserstwa pochodzi z innego czynu niż kradzież lub przywłaszczenie albo z przestępstwa skierowanego przeciwko innemu niż mienie przedmiotowi ochrony prawnej, to paser będzie odpowiadał za występki określony w art. 291 k.k. lub 292 k.k.

W sytuacji gdy sprawca nie wie, że nabywana przez niego rzecz pochodzi z kradzieży z włamaniem lub rozboju, a jego świadomość obejmuje tylko możliwość, że rzecz taka uzyskana została za pomocą czynu zabronionego, o którego charakterze nic bliższego nie wie, to niższa od 250 zł. wartość takiej rzeczy uzasadniać będzie za kwalifikacją paserstwa jako wykroczenia z art. 122 § 1 k.w.

Ponadto zdaniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie „ustalenie, iż sprawca przyjął (...) mienie o wartości przekraczającej 250 zł., lub też, niezależnie od wartości tegoż mienia – zostało ono uzyskane w drodze innego czynu niż kradzież bądź przywłaszczenie, powoduje konieczność rozważenia winy sprawcy na płaszczyźnie art. 291 § 1 k.k., nie zaś art. 122 k.w. Świadomość sprawcy paserstwa, iż przyjmowane przezeń mienie pochodzi z rozboju (a nie z kradzieży lub przywłaszczenia), przesądza więc o jego odpowiedzialności za występki, nie zaś za wykroczenie – niezależnie od wartości przyjmowanego mienia”¹⁵.

Uregulowanie art. 122 k.w. w stosunku do regulacji art. 291 k.k., który nakazuje jedynie konieczność ustalenia świadomości sprawcy, że przedmiot pochodzi z jakiegokolwiek przestępstwa, jest zbyt rygorystyczny. Wydaje się, że jedynym rozróżnieniem ww. przepisów powinno być kryterium ilościowe, przy powtórzeniu znamion wskazanych w przestępstwie z art. 291 k.k. W praktyce bowiem jedynym powodem zakwalifikowania czynu jako wykroczenia lub przestępstwa paserstwa jest rozróżnienie ilościowe tj. ustalenie wartości mienia do 250 zł lub powyżej tej wartości oraz fakt, iż mienie pochodzi z przestępstwa. Zdaniem B. Szyrowskiego¹⁶ sprawca przestępstwa paserstwa jak i wykroczenia paserstwa nie musi swoją świadomością obejmować wiedzy, z jakiego czynu przestępnego

---

¹⁵ Wyrok SA w Warszawie z dnia 17 stycznia 1996 r., II Akr 520/95, OSA z 1996 r., Nr 11-12, poz. 43;

¹⁶ B. Szyrowski, Czyny przepołowione – problemy praktyczne, Prokurator 2006, nr 1, s. 97.

pochodzi nabyte przez niego mienie. Wystarczy, iż swoim działaniem realizuje znamiona wykroczenia (mienie do 250 zł) lub przestępstwa (mienie powyżej 250 zł).

Należy więc zastanowić się nad określeniem sposobu ustalenia wartości mienia.

W zakresie sposobu ustalenia wartości skradzionego bądź przywłaszczonego mienia Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeniach podkreślił, że wartość tego mienia należy ustalić na podstawie obiektywnych dowodów (cenniki, notowania cen, zeznania świadków, opinie biegłych itp.), a więc ocena co do wartości mienia nie może być dowolna¹⁷. Podobne stanowisko w tej sprawie zajął A. Marek stwierdzając, że "wartość przedmiotów kradzieży, przywłaszczenia, paserstwa lub uszkodzenia mienia należy ustalić na podstawie obiektywnych dowodów jak obowiązujące cenniki czy wyliczenia biegłych, a w wypadku ciągłości działania przyjmując za podstawę oceny łączną wartość przedmiotów. W wypadku gdy ta wartość przekroczy 250 zł (w odniesieniu do drzewa – 75 zł.), na podstawie konstrukcji 12 k.k. będziemy mieli do czynienia z przestępstwem, chociażby poszczególne czyny dotyczyły mienia o niższe wartości"¹⁸.

Orzecznictwo stoi ponadto na stanowisku, iż wartość mienia stanowiącego przedmiot czynu zabronionego winna być oceniana w odniesieniu do czasu popełnienia tego czynu i czasu wyrokowania, a nie w odniesieniu do czasu orzekania w trybie art. 4 § 2 k.k.¹⁹.

W praktyce jednak mogą powstać trudności, w sytuacji gdy niewłaściwie oceniono wartość przedmiotu czynu, kwalifikując czyn jako wykroczenie, podczas gdy po rozpoczęciu przewodu sądowego okaże się, że wartość ta przekracza ustawowe znamię ilościowe i czyn jest przestępstwem. W takiej sytuacji sąd rozpoznaje sprawę stosując przepisy k.p.w., przy czym orzeka na podstawie przepisów k.w. W celu zapobieżenia takim sytuacją, należy więc w sposób jak najbardziej precyzyjny określać wartość przedmiotu czynu i inne znamiona ilościowe.

Przedmiotem ochrony art. 122 k.w. jest własność, posiadanie rzeczy ruchomej oraz innych majątkowych praw podmiotowych²⁰, przy czym paserstwo nie stanowi wprost zamachu na mienie, lecz polega w istocie rzeczy na wsparciu sprawcy

---

¹⁷ Wyrok SN z 16.07.1993 r., I KR 324/72, OSNKW 1974, nr 1, poz. 9.

¹⁸ A. Marek, Prawo wykroczeń, Warszawa 1999, s. 154.

¹⁹ Wyrok SA w Lublinie z 29.03.1999 r., II Akz 117/98, Apel.-Lub. 1999, nr 2, poz. 16.

²⁰ B. Kurzyba, Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2008, s. 437.

kradzieży lub przywłaszczenia. Czyn paserstwa godzi więc w prawo własności pośrednio²¹.

Przedmiotem ochrony art. 291 i 292 k.k. może być tylko rzecz ruchoma bądź nieruchomości uzyskana bezpośrednio za pomocą czynu zabronionego. W wypadku rzeczy bezpośrednio uzyskanej z czynu zabronionego w postaci przetworzonej o rozstrzygnięciu, czy mamy do czynienia z rzeczą uzyskaną za pomocą czynu zabronionego, powinien decydować stosunek wartości pracy włożonej w przerobienie czy zrobienie przedmiotu do wartości surowca, a więc przedmiotu, który zastał skradziony²². Określenie „rzecz uzyskana za pomocą czynu zabronionego” obejmuje rzecz, która została uzyskana czynem zabronionym przez polską ustawę karną, popełnionym zarówno na terytorium RP, jak też popełnionym za granicą.

Z uwagi na charakterystykę znamion przestępstwa paserstwa określenie przedmiotu ochrony tego czynu zabronionego napotyka na poważne trudności. Zdaniem M. Dąbrowskiej – Kardas i P. Kardas, nie można uznać, że przedmiotem ochrony jest wyłącznie własność lub posiadanie rzeczy, bowiem paserstwo odnosi się także do rzeczy pochodzących z przestępstw, z których rzeczy były ich przedmiotem za zgodą właściciela (np. łapownictwo, przemyt). Cytowani autorzy uważają także, że z uwagi na postać paserstwa polegającą na pomocy do ukrycia rzeczy, nie sposób uznać, że dobrem chronionym jest legalny obrót rzeczami. W przypadku paserstwa polegającego na nabywaniu lub pomaganiu do zbycia albo przyjmowaniu rzeczy pochodzących z przestępstw przeciwko mieniu przedmiotem ochrony jest własność, posiadanie lub inne prawa rzeczowe lub obligacyjne do rzeczy oraz reguły legalnego obrotu. W wypadku gdy paserstwo przyjmuje postać nabywania lub pomagania do zbycia rzeczy uzyskanych za pomocą czynu zabronionego za zgodą lub z woli właściciela, przedmiotem ochrony jest legalny obrót rzeczami²³.

W. Świda, uważa, że dobrem chronionym przestępstwa paserstwa jest „porządek prawny chroniony w różnych zakresach, zależnie od formy paserstwa”²⁴.

---

²¹ T. Bojarski (red.), Kodeks Karny. Komentarz, Warszawa 2007, s. 355.

²² O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowska, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, T. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, Kodeks Karny. Komentarz, Gdańsk 2005, s. 416-417.

²³ M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, ...(w:), Kodeks karny. Komentarz s. 442-443; por. także; W. Świda (w:), I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, Kodeks Karny ..., s 658; O. Górniok (w:) System prawa karnego..., s. 452; A. Marek, Prawo karne..., s. 545.

²⁴ Zob. W. Świda (w:), I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, Kodeks Karny ..., s. 658.

Podmiotem wykroczenia paserstwa w obu jego postaciach może być każdy człowiek, według § 1 art. 122 k.w., działający ze świadomością, że mienie pochodzi z kradzieży lub przywłaszczenia albo działający wprost w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, natomiast według § 2 art. 122 k.w. sprawca może tę świadomość uzyskać.

Podmiotem przestępstwa paserstwa może być w zasadzie każdy, za wyjątkiem osób, które uczestniczyły w przestępstwie, z którego pochodzą rzeczy, stanowiące przedmiot paserstwa, jako współsprawcy, pomocnicy czy podżegacze do tego przestępstwa²⁵.

Przestępstwo paserstwa podobnie jak i jego odpowiednik w kodeksie wykroczeń, zawiera cztery jurydyczne formy działania sprawczego: nabycie rzeczy uzyskanej za pomocą czynu zabronionego w wypadku przestępstwa paserstwa nabycie mienia pochodzącego z kradzieży lub przywłaszczenia w wypadku wykroczenia paserstwa, pomoc do zbycia takiej rzeczy (odpowiednio mienia), przyjęcie takiej rzeczy (odpowiednio mienia) oraz pomoc do jej ukrycia.

Do realizacji znamion paserstwa wystarczające jest wypełnienie przez sprawcę jednej z w/w form czynności sprawczej. Każda z nich opisuje samodzielnie w połączeniu z pozostałymi znamionami paserstwa znamiona czynu zabronionego.

Poszczególne formy paserstwa nie mogą się wzajemnie pokrywać, krzyżować ze sobą i zachodzić na siebie. Dlatego przy formułowaniu zarzutu paserstwa w pierwszej kolejności należy wskazać formę, w jakiej ono nastąpiło, a następnie trzeba określić bliżej zachowanie sprawcy przejawiające się w tej właśnie formie²⁶.

Czasownikowe znamię „nabywa” oznacza uzyskanie władztwa nad rzeczą za zgodą osoby władającej nią dotychczas i zbywającej na rzecz nabywcy; z reguły będzie to sprzedaż, zamiana lub darowizna. Nabycie więc rzeczy przez pasera polega na uzyskaniu przez niego całkowitego władztwa nad rzeczą, które umożliwia mu takie z nią postępowanie, jak gdyby był jej legalnym właścicielem²⁷. Zdaniem E. Pływaczewskiego²⁸ przez pojęcie „nabycie” należy rozumieć wejście w posiadanie mienia w zamiarze stania się jego właścicielem, niezależnie od tego czy nabycie jest odpłatne, czy nieodpłatnie.

---

²⁵ Wyrok SN z 22.12.1986 r., I KR 45/86, OSNKW 1987, nr 7-8, poz. 70.

²⁶ Wyrok SA w Lublinie z 16.06.1998 r., II AKa 78/98, Apel.-Lub. 1998, nr 4, poz. 26.

²⁷ Wyrok SN z 12.11.1986 r., II KR 315/86, OSNKW 1987, nr 7-8, poz. 67.

²⁸ E. Pływaczewski, Przestępstwo paserstwa w ustawodawstwie polskim, Toruń 1986, s. 78.

Warunkiem odpowiedzialności wypadku tej postaci paserstwa nie jest fizyczne przyjęcie rzeczy przez nabywcę, wystarczy, że zapłaci on za nią, a sama ta rzecz będzie przechowywana lub ukryta przez inną osobę.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 marca 1986 wyraził pogląd, iż „istotą paserstwa jest nabycie rzeczy uzyskanej za pomocą czynu zabronionego, przy czym nabycie nie musi mieć wcale charakteru odpłatnego, gdyż możliwe jest także w drodze czynności nieodpłatnej. Dla bytu paserstwa nie jest także konieczne, aby doszło do uiszczenia zapłaty za rzecz, nawet wtedy, gdy nabycie ma charakter odpłatny”²⁹.

Przez „udzielenie pomocy” w wypadku paserstwa należy rozumieć każdą czynność zmierzającą do ułatwienia lub umożliwienia zbycia lub ukrycia rzeczy pochodzących z czynu zabronionego w wypadku przestępstwa paserstwa czy z kradzieży lub przywłaszczenia w wypadku wykroczenia paserstwa.

Znamię „pomoc do zbycia” oznacza każdą czynność ułatwiającą sprzedaż rzeczy, np. pośrednictwo, utwierdzeniu nabywcy o dobrej jakości rzeczy lub legalnym źródle jej pochodzenia³⁰. Zwrot „pomaga do jej zbycia”, stanowiący znamię przestępstwa paserstwa może obejmować także takie działanie, które jest pośrednictwem w przekazywaniu sprawcy kradzieży okupu płaconego przez właściciela rzeczy w celu jej odzyskania³¹. Najbardziej typowymi postaciami pomocy do zbycia będzie wyszukiwanie nabywców, uzgadnianie ceny, przedstawianie nabywców osobom dysponującym rzeczami oraz ułatwianie odbywania spotkań i dochodzenia do porozumienia³².

Natomiast „przyjęciem rzeczy” lub „przyjęciem mienia” będzie fizycznym jej otrzymaniem. Przyjmujący ją uzyskuje władztwo nad nią „nie na własność”, lecz np. na przechowanie, w celu przetworzenia, użytkowania itp.

Ponadto w wypadku wykroczenia paserstwa zachowanie sprawcy polegać może na „przyjęciu mienia” pochodzącego z kradzieży lub przywłaszczenia w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Nie chodzi więc o przyjęcie „korzyści”, lecz o przyjęcie „rzeczy za pomocą czynu zabronionego”, a osiągnięcie korzyści musi być jedynie celem działania sprawcy, przy czym musi to być korzyść majątkowa, nie zaś

---

²⁹ Por. Wyrok SN z 13.03.1986 r., II KR 44/86, OSNPG 1986, nr 12, poz. 169.

³⁰ J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 1974, s. 365-366.

³¹ Uchwała SN z 18.11.1998 r., I KZP 17/98, OSNKW 1998, nr 11-12, poz. 49.

³² E. Pływaczewski, Przystępstwo paserstwa w ..., s. 93.

osobista³³. Natomiast kodeks karny z 1997 pomija występujące w dawnym kodeksie karnym z 1969 r. znamię podmiotowe, przyjmujące postać działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Obecnie więc ta postać przestępstwa paserstwa nie musi już charakteryzować się szczególnym celem działania sprawcy.

Zarówno paserstwo w formie nabycia czy przyjęcia rzeczy jest dokonane z chwilą uzyskania władztwa nad rzeczą przez nabywcę lub przyjmującego.

Pomoc do ukrycia polega na wszelkich czynnościach, które uniemożliwiają lub utrudniają ujawnienie rzeczy przez osoby, które mogą przyczynić się do ścigania sprawcy przestępstwa lub odzyskania rzeczy przez pokrzywdzonego. Polegać ono może m.in. na przechowywaniu rzeczy we własnym domu, przewożeniu rzeczy, dostarczeniu środka transportu, staniu na czatach czy zakopywaniu rzeczy. Samo bierne zachowanie się sprawcy nie jest pomocą do ukrycia, chyba że stanowi ono milczące wyrażenie zgody na ukrycie rzeczy (np. ktoś ukrywa rzecz w pomieszczeniach osoby, która widząc to, świadoma pochodzenia rzeczy, milcząco to akceptuje).

Nabywający, przyjmujący, udzielający pomocy do zbycia lub ukrycia nie musi pozostawać w bezpośrednim kontakcie ze sprawcami czynu pierwotnego. Ich czynności mogą stanowić dalsze ogniwa w kolejnym przekazywaniu rzeczy³⁴.

Kodeks karny z 1997 r., w odróżnieniu od kodeksu wykroczeń z 1971 r., dla paserstwa umyślnego przewiduje dwie odmiany kwalifikowane ze względu na okoliczności: 1. gdy przedmiotem czynu jest mienie znacznej wartości (art. 294 § 1 k.k.); 2. gdy czyn taki popełniono w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.). Natomiast dla przestępstwa paserstwa nieumyślnego kodeks przewiduje jeden typ kwalifikowany ze względu na znaczną wartość będącej jego przedmiotem rzeczy (art. 292 § 2). Nadto, dla przestępstwa paserstwa umyślnego przewidziano w k.k. z 1997 r., uprzywilejowaną odmianę tego przestępstwa – „wypadek mniejszej wagi” unormowany w art. 291 § 2 k.k.

Sprawca wykroczenia paserstwa przewidzianego w art. 122 k.w., w postaci paserstwa umyślnego (§ 1) podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny, w postaci paserstwa nieumyślnego (§ 2) karze grzywny do 1500 zł. albo karze nagany .

---

³³ Wyrok SN z 7.07.1980 r., II KR 241/80, OSNKW 1980, nr 12, poz. 94.

³⁴ O. Górniok i in., Kodeks karny ..., s. 418.

Sprawca przestępstwa paserstwa umyślnego przewidzianego w art. 291 § 1 k.k. typu podstawowego podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, typu kwalifikowanego, określonego w art. 294 § 1 i 2 k.k. karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, zaś typu uprzywilejowanego określonego w art. 291 § 1 karze grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Sprawca określonego w art. 292 § 1 k.k. paserstwa nieumyślnego typu podstawowego podlega karze grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 2 lat. Określonego zaś w art. 292 § 2 k.k. typu kwalifikowanego podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Nieumyślność paserstwa określonego w art. 292 k.k. nie wyłącza możliwości orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia wyrządzonej szkody w całości lub w części. Ponadto kodeks karny w odniesieniu do paserstwa umyślnego (art. 291 k.k.) jak i nieumyślnego (art. 292 k.k.) oraz paserstwa umyślnego i nieumyślnego, których przedmiotem jest program komputerowy (art. 293 § 1 k.k.) przewiduje możliwość orzeczenia, przypadku rzeczy będących przedmiotem tych przestępstw, nawet wówczas, gdy nie stanowią one własności sprawcy (art. 293 § 2 k.k.).

Zarówno wśród teoretyków jak i praktyków prawa toczy się dyskusja na temat zlikwidowania, pozostawienia, czy rozszerzenia katalogu czynów „przepełowionych” w tym i paserstwa. Pojawiają się projekty zmian kodeksu wykroczeń, które przewidują zlikwidowanie „przepełowionych” czynów przeciwko mieniu poprzez skreślenie przepisów art. 119, 120, 122, 124, 130 i 131 k.w. Już projekt kodeksu wykroczeń z lipca 1996 r., likwidował kategorię czynów „przepełowionych”, nie zawierając odpowiedników dzisiejszych przepisów art. 119, 120, 122, i innych k.w.

L. Gardocki już w 1995 r. podnosił, iż "( ) można mieć wątpliwości, czy ustawodawca nie przesunął tej granicy do 250 zł. zbyt wysoko"³⁵.

Za zlikwidowaniem czynów „przepełowionych” w tym także paserstwa opowiada się m.in. R. Kmiecik, wskazując na konieczność włączenia kategorii wykroczeń przepełowionych do kategorii przestępstw, zrywając z wywodzącą się z PRL-u koncepcją przenoszenia przestępstw aksjologicznych do kategorii wykroczeń. Uważa on, iż czyn o znamionach przestępstwa (np. paserstwo) nigdy nie powinien

---

³⁵ L. Gardocki, Najnowsze zmiany w Kodeksie karnym, M. Prawn. 1995 r., nr 12, s. 353.

być traktowany jako wykroczenie (bowiem wartość mienia nie zmienia oceny czynu w sferze aksjologii) a powodem takiego rozróżnienia czynów były jedynie względy praktyczne³⁶. Podobne stanowisko zajął także A. Zoll podkreślając, iż czyny „przepełnione” już w czasie prac nad k.k. z 1997 r. miały zostać zlikwidowane.

Odmienne stanowisko zajął B. Szyprowski opowiadając się za pozostawieniem a wręcz rozszerzeniem katalogu czynów „przepełnionych”.

Zdaniem B. Szyprowskiego w sytuacji gdy postępowanie dotyczące wykroczeń zostało przeniesione do sądów grodzkich, a więc profesjonalnego, niezawisłego organu, dobrze przygotowanego do ścigania czynów przepełnionych ze względów praktyki stosowania prawa karnego, należałoby zmienić uregulowanie art. 122 k.w. poprzez wyeliminowanie z jego treści zapisów odnoszących się jedynie do kradzieży i przywłaszczenia. Nadto uważa, iż w sytuacji ciągłego wzrostu przestępczości i spraw rozpoznawanych przez prokuratury oraz niemożliwej w chwili obecnej bez długich działań legislacyjnych likwidacji ilościowego rozróżnienia tzw. przestępstw „przepełnionych”, należałoby skłaniać się ku oportunistycznemu podejściu do ścigania tych przestępstw. Ponadto, w związku z wciąż rosnącą przestępczością, proponuje powiększyć katalog przestępstw „przepełnionych” i rozciągnąć je na oszustwo (art. 286 k.k.), oszustwo komputerowe (art. 287 k.k.) i nielegalne podłączenia się do urządzenia telekomunikacyjnego (art. 285 k.k.) poprzez stworzenie ich odpowiedników w kodeksie wykroczeń, przy wartości szkody nie przekraczającej 250 zł. Należy zgodzić się z B. Szyprowskim, że zaangażowanie organów ścigania w zakresie ścigania ww. przestępstw (przy wartości szkody poniżej 250 zł) może stwarzać poczucie dysproporcji między wagą czynu a wielkością zaangażowanych sił i środków, co w konsekwencji może obniżać powagę wymiaru sprawiedliwości.

Należy więc pozostawić istniejący katalog czynów „przepełnionych” oraz zastanowić się nad jego rozszerzeniem.

---

³⁶ R. Kmiecik, Sprawa o wykroczenie a proces karny. Prokurator 2002 r., z. 2-3, s. 9-10, także ; M. Bojarski, T. Radecki: Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 1998 r.